

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permiseunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

Emitent: CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 501 din 14 iunie 2005

HOTĂRÂREA
din 17 decembrie 2004
în cauza Cumpănă și Mazăre împotriva României
(Cererea nr. 33.348/96)

În cauza Cumpănă și Mazăre împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, reunită în Marea Cameră formată din: domnii L. Wildhaber, președinte, C.L. Rozakis, J.-P. Costa, G. Ress, Sir Nicolas Bratza, domnul I. Cabral Barreto, doamna V. Straznicka, domnii C. Bîrsan, P. Lorenzen, J. Casadevall, B. Zupancic, J. Hedigan, M. Pellonpää, A.B. Baka, R. Maruste, M. Ugrehelidze, K. Hajiyeu, judecători, și domnul P.J. Mahoney, grefier,

după deliberare în Camera de Consiliu la 1 septembrie 2004 și 10 noiembrie 2004,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la această ultimă dată.

PROCEDURĂ

1. La originea cauzei se află Cererea nr. 33.348/96 îndreptată împotriva României, prin care doi cetățeni ai acestui stat, domnii Constantin Cumpănă (*primul reclamant*) și Radu Mazăre (*al doilea reclamant*) au sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului (*Comisia*) la data de 23 august 1996, în temeiul fostului art. 25 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Convenția*).

2. Reclamanții sunt reprezentați de domnul M. Mocanu-Caraiani, avocat la Constanța. Guvernul român (*Guvernul*) este reprezentat de agentul său, doamna R. Rizoiu, subsecretar de stat în Ministerul Afacerilor Externe.

3. Reclamanții susțin, în particular, o ingerință nejustificată în dreptul lor la respectarea libertății de exprimare, garantat de art. 10 din Convenție, datorată condamnării lor ca urmare a publicării la 12 aprilie 1994 a unui articol într-un ziar local.

4. Cererea a fost înaintată Curții la 1 noiembrie 1998, dată intrării în vigoare a Protocolului nr. 11 la Convenție (art. 5 paragraful 2 din Protocolul nr. 11).

5. Cererea a fost atribuită primei secțiunii a Curții (art. 52 paragraful 1 din regulament). În cadrul acesteia, camera însărcinată cu examinarea cauzei (art. 27 paragraful 1 din Convenție) a fost constituită în conformitate cu art. 26 paragraful 1 din regulament.

6. La 1 noiembrie 2001, Curtea a modificat componența secțiunilor (art. 25 paragraful 1 din regulament). Prezenta cerere a fost atribuită celei de-a doua secțiuni, astfel remaniată (art. 52 paragraful 1).

7. La 10 septembrie 2002, a fost declarată parțial admisibilă de o cameră a secțiunii amintite (camera), formată din următorii judecători: domnul J.-P. Costa, președinte, domnul L. Loucaides, domnul C. Bîrsan, domnul K. Jungwiert, domnul V. Butkevych, doamna W. Thomassen, doamna A. Mularoni, judecători, precum și doamna S. Dolle, grefier de secție.

8. La 10 iunie 2003, camera a pronunțat o hotărâre; cu cinci voturi la două (domnul J.-P. Costa și doamna W. Thomassen), a decis că dreptul reclamanților garantat de art. 10 din Convenție nu a fost încălcat.

9. La 2 septembrie 2003, partea reclamantă a solicitat, în temeiul art. 43 din Convenție și al art. 73 din regulament, trimiterea cauzei în fața Marii Camere. Această solicitare a fost formulată și semnată, în numele celor doi reclamanți, de primul dintre aceștia, domnul C. Cumpănă.

10. Un colegiu al Marii Camere a admis cererea la 3 decembrie 2003.

11. Compunerea Marii Camere a fost hotărâtă în conformitate cu art. 27 paragrafele 2 și 3 din Convenție și cu art. 24 din regulament.

12. La 15 martie 2004, Guvernul a prezentat observații privind cererea de trimitere formulată de partea reclamantă.

13. Reclamanții au răspuns printr-o scrisoare din 17 august 2004. Al doilea reclamant a anexat la aceasta o declarație în care a arătat că susține cererea de trimitere a cauzei în fața Marii Camere, formulată de primul reclamant.

14. La 1 septembrie 2004 a avut loc, la Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg, o audiere publică (art. 59 paragraful 3 din regulament).

S-au prezentat în fața Curții:

- pentru Guvern:

- doamna R. Rizoiu, subsecretar de stat, agent,

- domnul R. Rotundu, coagent,

- doamnele R. Pașoi, A. Prelipcean, C. Roșianu, consilieri;

- pentru reclamanți:

- domnul M. Mocanu-Caraiani, avocat,

– doamna D. Mocanu-Caraiani, consilier.

Curtea a ascultat pledoariile domnului M. Mocanu-Caraiani, urmat de doamnele R. Rizoiu și C. Roșianu, precum și răspunsurile acestora la întrebările adresate de judecători.

ÎN FAPT

I. Împrejurările speței

15. Reclamanții, domnii Constantin Cumpănă și Radu Mazăre, sunt născuți în anul 1951 și, respectiv, 1968 și locuiesc în Constanța.

A. Împrejurările speței

1. Originile cauzei

a) Contractul de asociere între primărie și societatea „Vinalex”

16. Prin Hotărârea nr. 33 din 30 iunie 1992, Consiliul Local al Municipiului Constanța, în aplicarea Hotărârii Guvernului nr. 147 din 26 martie 1992, a impus o amendă în sarcina conducătorilor de vehicule staționate neregulamentar pe drumul public și a împuternicit societatea S.C. CBN din Constanța să desfășoare activități de ridicare, transport și depozitare a acestor vehicule.

17. Prin Dispoziția nr. 163 din 30 iunie 1992, primarul municipiului Constanța a autorizat firma „Vinalex” să asigure serviciile de ridicare, transport și depozitare a vehiculelor staționate neregulamentar pe drumul public.

18. La 16 decembrie 1992 a fost încheiat un contract de asociere între primărie și firma respectivă, semnat, în numele autorităților, de viceprimar (în continuare D.M.) și de jurista primăriei (în continuare doamna R.M.). Printr-o scrisoare din 1 aprilie 1994, primarul municipiului Constanța a solicitat firmei „Vinalex” să pună capăt activităților desfășurate în temeiul contractului, informând-o cu această ocazie că analizează posibilitatea rezilierii contractului.

b) Conținutul articolului în litigiu

19. La 12 aprilie 1994, reclamanții, jurnaliști de profesie, au publicat în ziarul local „Telegraf”, al cărui redactor-șef era al doilea reclamant, un articol intitulat „Fostul viceprimar D.M. și actuala judecătoare R.M., prin concurs de infracțiuni, au realizat escrocheria Vinalex”. Numele fostului viceprimar și al fostei juriste a primăriei, doamna R.M., care devenise între timp judecător, figurai integral în titlu și în textul articolului.

20. Semnat de cei doi reclamanți, articolul avea următorul conținut:

„Pe data de 30.06.1992, Consiliul Local al Municipiului Constanța a emis Hotărârea nr. 33, care, în art. 5, prevede: «Prestația de blocare, ridicare, transport, depozitare și eliberare a mijloacelor de transport sau remorci se efectuează de S.C. CBN-SRL.» (...) Astfel, serviciile de specialitate din Primărie trebuia [sic] să urmărească și să stabilească

modalitățile concrete pentru ducerea la îndeplinire a Hotărârii Consiliului local. Acest fapt nu s-a întâmplat. În schimb, după șase luni de la adoptarea Hotărârii nr. 33, în mod ilegal, încălcând cu bună știință prevederile Legii nr. 69/1991, a fost încheiat «Contractul de asociere în participațiune» (...) cu o cu totul altă firmă decât cea autorizată inițial, denumită S.C. «Vinalex». Dar, rețineți! documentul respectiv este semnat astfel: în numele primarului de viceprimarul D.M. (...), iar în locul juristului M.T., semnătura aparține unei anume M.

De unde și prin ce minune a apărut S.C. Vinalex SRL ca asociat al Primăriei, dacă Hotărârea nr. 33/30.06.1992 a Consiliului Municipal nominalizează societatea CBN SRL să realizeze o simplă prestare de servicii? De reținut că, în dosarul acestui caz, nu există nici un act potrivit căruia Societatea CBN SRL și-ar fi dat acordul de a renunța la activitatea de ridicare a mașinilor! (...) Escrocul D.M. (fost viceprimar, acum avocat), prin contractul de asociere, a împuternicit niște handralăi, angajații Vinalex-ului, să constate staționarea neregulamentară a mașinilor! - cu alte cuvinte să-și bată joc de cetățeni și de avutul lor personal.

În ce constă sau, mai corect spus, cum s-a efectuat escrocheria? Conform Legii nr. 69/1991 (art. 82 și 29), orice contract de asociere cu o societate comercială poate fi încheiat doar în urma unei hotărâri a Consiliului local adoptată cu votul a cel puțin două treimi din numărul consilierilor. Înainte de adoptarea sa în Consiliu, respectivul contract trebuie să aibă, obligatoriu, avizul tuturor comisiilor de specialitate (...). Contractul cu Vinalex a fost negociat și semnat ilegal, în numele Consiliului, de cei trei, invocând Hotărârea din vară, care, așa cum am mai arătat, se referea la o altă firmă, dar la nici o asociere!

Având în vedere că, înaintea perfectării acestui contract, Primăria mai încheiase alte patru contracte (urmând calea legală), persoanele semnatare nu pot invoca necunoașterea legii, ci doar încălcarea ei cu bună știință! Și pentru că fiecare încălcare conștientă a legii are un scop în sine, de obicei pentru a aduce faloase infractorului, în cazul de față este de la sine înțeles că dl ex-viceprimar, jurist, a luat mită (șpagă) de la beneficiarul contractului obligându-și sau constrângându-și subordonații, printre care R.M., să încalce legea.

Curtea de Conturi din Constanța a depistat această flagrantă escrocherie, care i-a adus beneficii uriașe mituitorului (S.C. Vinalex) (...). Infractorul [S.C. Vinalex] nu a făcut niciodată dovada deținerii unor mijloace adecvate de ridicare, transportare și blocare a autoturismelor neregulamentar parcate. Este cauza distrugerii a numeroase mașini particulare și, implicit, a existenței a mii de reclamații în acest sens.

Mai mult, așa-zisul contract de asociere a fost încheiat doar pentru un an de zile, respectiv până la data de 16.12.1993. Din acel moment, verosul serelist nu mai avea dreptul, sub nici o formă, să atingă avutul particular al vreunui cetățean! Cu toate acestea, el a continuat să ridice mașinile, să încaseze ilegal niște bani (...). Nu înțelegem cum Poliția și-a dat concursul, acordând asistență infractorului, în ultimele patru luni!

Să ne oprim puțin și asupra fostei juriste a Primăriei și actualei judecătoare R.M. Ori a semnat contractul de asociere necunoscând legile țării, și atunci nu înțelegem cum ulterior a ajuns judecător (împărțind dreptatea pe baza aceluiași legi pe care nu le cunoaște), ori a

luat șpagă și poate lua în continuare! Nu ne miră că aceeași judecătorește este cercetată de Curtea de Conturi... pentru o altă nelegiuire comisă tot de Primărie (despre care noi am scris la momentul oportun). Ni se pare însă ilar faptul că președintele Judecătoriei nu a dispus nici o măsură (suspendare), motivând că suma ar fi ... prea mică!

Realizând parcă faptul că lațul se strânge, Serviciul de coordonare, organizare resurse umane, al Primăriei (...) a emis adresa (...) către S.C. Vinalex, căreia îi pune în vedere posibilitatea rezilierii contractului de asociere, întrucât, în termenul contractual, până la data de 16.12.1993: «nu ați prezentat documente doveditoare privind achiziționarea unor alte utilaje, tip platformă, pentru buna desfășurare a activității» (conform clauzei din contract prevăzută de art. 3 - n.n.). În aceeași adresă, Vinalex este somată să se prezinte cu balanțele lunare și i se pune în vedere că: «întrucât nu ați făcut dovada deținerii lor (utilajele pe care le-a folosit n.n.) cu acte doveditoare, considerăm cota dvs. de participare doar în limita capitalului social al firmei, respectiv de 110.000 lei, urmând a se recalcula participarea la venitul net al asociațiunii în proporție egală cu constituirea părților».

Dar faptele sunt fapte, iar documentele aflate în posesia noastră «vorbesc» de la sine despre ilegalitatea și escrocheria «Vinalex».

21. Articolul era însoțit de fotografia unei mașini de poliție prezente la ridicarea unui vehicul staționat neregulamentar pe drumul public, de fotocopii de pe extrase din contractul de asociere și din Hotărârea Consiliului Local al Municipiului Constanța din 30 iunie 1992, precum și de pasaje din anumite articole din Legea nr. 69/1991 privind răspunderea și alte atribuții ale primarului, ale prefectului și ale consilierilor locali și județeni.

22. Articolul era însoțit și de o caricatură reprezentând un bărbat și o femeie, braț la braț, cărând un sac inscripționat „Vinalex”, plin cu bancnote. Dialogul dintre cele două personaje era următorul:

„Măi R [diminutivul prenumelui doamnei R.M.], lasă c-ai făcut treabă bună, tot am scos cât am fost viceprimar, ceva lovele, de-o Americă...”

D [diminutivul prenumelui fostului viceprimar] ...dacă tu te faci avocat, io mă fac judecătorește și-o rezolvăm de-un mapamond...”

c) Concluziile controlurilor financiare ai Curții de Conturi

23. La 6 iunie 1994, Compartimentul de Control Financiar al Camerei Județene de Conturi Constanța a examinat un raport întocmit la 26 mai 1994 în urma unei verificări financiare efectuate la Consiliul Local al Municipiului Constanța pentru anul 1992, constatând următoarele:

a) alegerea, de către consiliul local, la 30 iunie 1992, a societății S.C. CBN pentru efectuarea ridicării vehiculelor staționate neregulamentar nu a fost motivată de nici o ofertă scrisă din partea respectivei societăți, nici de obiectul de activitate al acesteia;

b) consiliul local nu și-a dat avizul pentru încheierea contractului de asociere dintre Primărie și societatea „Vinalex” și nu a fost realizată și nici supusă aprobării consiliului o expertiză a bunurilor asociatului „Vinalex”, contrar dispozițiilor Legii nr. 69/1991 privind administrația publică locală;

c) repartizarea profitului asupra căruia părțile au convenit prin contract, anume 70% pentru societatea „Vinalex” și 30% pentru consiliul local, nu era conformă cu aportul fiecăruia dintre asociați la data încheierii contractului, care era de 76,4% pentru consiliul local și 23,6% pentru societatea „Vinalex”, ceea ce a antrenat o pierdere de venit în detrimentul consiliului local.

Compartimentul de Control Financiar a estimat că era necesar să se solicite primarului municipiului Constanța, în calitate sa de ordonator de credite, „să între în legalitate” cu privire la obligațiile părților decurgând din contractul menționat și să fie mai eficient când încheie astfel de asocieri cu agenți privați în viitor.

24. Reclamanții au prezentat în fața Curții un raport al Curții de Conturi, datat 17 martie 1994, care se referea, de asemenea, la neregulile descrise în paragraful 23 de mai sus, cu ocazia încheierii contractului de asociere dintre Primărie și societatea „Vinalex”, indicând că se impune rezilierea acestuia. Reclamanții nu au menționat existența unui astfel de raport în procedura penală îndreptată împotriva lor ca urmare a apariției în ziar a articolului în litigiu.

2. Procesul penal împotriva reclamanților

a) Procedura în fața instanței de fond

25. La 14 aprilie 1994, după apariția articolului, doamna R.M. i-a dat în judecată pe reclamanți la Judecătoria Constanța pentru insultă și calomnie, infracțiuni prevăzute de art. 205 și 206 din Codul penal. Ea s-a plâns, în special, de caricatura care însoțea articolul, care o înfățișa ca pe o „damă», avându-se grijă ca fusta să fie destul de scurtă, pentru a-mi evidenția anumite «elemente», cu care am fost dotată, în semn de batjocură, la brațul unui bărbat încărcat cu un sac de bani”. A afirmat că articolul, desenul și dialogul dintre personaje au îndemnat cititorii să creadă că avea relații intime cu D.M. și a subliniat că atât ea, cât și fostul viceprimar erau căsătoriți, fiecare cu altcineva.

26. La termenul din 13 mai 1994, instanța a amânat cauza datorită lipsei reclamanților, a fixat un nou termen la 27 mai 1994 și a dispus aducerea cu mandat a acestora.

27. La termenul din 27 mai 1994, al doilea reclamant a declarat că își asumă întreaga răspundere pentru ceea ce publicase în ziarul pe care-l conducea în calitate de redactor-șef. El a explicat, cu privire la caricatură, că aceasta este un mijloc de critică folosit în mod curent în presă și că nu a intenționat să aducă atingere reputației reclamantei. Ca răspuns la o întrebare a instanței, a recunoscut că a cunoscut că, în baza ordinului primarului municipiului Constanța, societatea „Vinalex” a obținut autorizația primarului de a proceda la ridicarea vehiculelor staționate neregulamentar, dar a declarat că nu a considerat, totuși, util să publice această informație. A mai subliniat, în final, că nu dorește să încheie o tranzacție cu partea

vătămată, dar că este gata să publice un articol în favoarea acesteia, dacă aceasta dovedește că ceea ce a publicat era fals.

28. La 10 iunie 1994, reclamantii au solicitat strămutarea cauzei. Au solicitat acordarea unui nou termen, arătând că, datorită calității de judecător a reclamantei, le era imposibil să găsească în Baroul Constanța un avocat care să accepte să îi reprezinte.

29. La o dată neprecizată, Baroul Constanța, la cererea judecătorei, a certificat că reclamantii nu s-au lovit de refuzul tuturor avocaților din Barou și că, în orice caz, conducerea Baroului nu a fost sesizată cu această problemă.

30. La 15 iunie și la 1 iulie 1994, instanța a amânat cauza pentru lipsa reclamantilor.

31. Printr-o încheiere din 21 iulie 1994, Curtea Supremă de Justiție a dispus strămutarea cauzei la Judecătoria Lehliu-Gară.

32. La 15 noiembrie 1994, cauza a fost înregistrată pe rolul acestei instanțe. La 21 decembrie 1994, 25 ianuarie, 27 februarie, 20 martie, 17 aprilie și 17 mai 1995 au avut loc mai multe ședințe de judecată.

33. La termenele din 21 decembrie 1994 și 25 ianuarie 1995, reclamantii, deși legal citați, nu s-au prezentat. Instanța a emis pe numele lor un mandat de aducere pentru termenele din 25 ianuarie și, respectiv, 27 februarie 1995. Reclamantii nu s-au prezentat.

34. La termenele din 27 februarie și 20 martie 1995, reprezentanții ziarului „Telegraf” au solicitat în numele reclamantilor, care lipseau, amânarea cauzei. Instanța a admis cererea.

35. La 20 martie 1995, avocatul N.V. din Baroul București a acceptat să îi apere pe reclamanti.

36. La termenul din 17 aprilie 1995, în cursul dimineții, N.V. a solicitat instanței să examineze cauza după ora 11,30. Instanța a admis cererea. Cu toate acestea, la strigarea cauzei la ora 12,00 și, ulterior, la ora 14,30, instanța a constatat că nici reclamantii, nici avocații nu erau prezenți în sală și a amânat cauza pentru 17 mai 1995.

37. La termenul din 17 mai 1995 instanța a rămas în pronunțare, după ce a constatat că nici reclamantii, deși legal citați, nici avocatul acestora nu s-au prezentat. Printr-o hotărâre din aceeași zi, instanța a apreciat că reclamantii s-au făcut vinovați de insultă și calomnie, infracțiuni prevăzute de art. 205 și, respectiv, 206 din Codul penal și i-a condamnat la 3 luni închisoare pentru insultă și 7 luni închisoare pentru calomnie și a dispus executarea pedepsei mai severe, și anume 7 luni de închisoare. Instanța a aplicat și pedeapsa accesorie a interzicerii exercitării tuturor drepturilor civile prevăzute în art. 64 din Codul penal (paragraful 58 de mai jos). Instanța a impus, de asemenea, reclamantilor interzicerea exercitării profesiei de jurnalist pentru o perioadă de un an după executarea pedepsei cu închisoarea, măsura de siguranță prevăzută de art. 115 alin. 1 din Codul penal (paragraful 59 de mai jos).

În sfârșit, instanța i-a condamnat să plătească doamnei R.M. daune-interese în cuantum de 25 milioane lei, echivalentul a 2.033 euro la paritatea leu/euro de la data evenimentelor, cu titlu de prejudiciu moral.

38. În motivarea sentinței, instanța a reținut mai întâi că:

„Instanța ia act că, atât la Judecătoria Constanța, cât și la Judecătoria Lehliu-Gară, partea vătămată a fost mereu prezentă, iar inculpații, în mod nejustificat, au lipsit în general, deși au fost legal citați. În dovedirea plângerii sale prealabile, partea vătămată, R.M., a solicitat proba cu acte. Partea vătămată a depus la dosar exemplarul din ziarul local «Telegraf» din 12 aprilie 1994, unde apare articolul menționat în plângerea prealabilă și caricatura unde este ridiculizată. Instanța ia act că atât inculpații, cât și partea responsabilă civilmente, deși legal citați, nu s-au prezentat la nici un termen de judecată, prezentă fiind numai partea vătămată.

Instanța ia act că inculpații R. Mazăre și C. Cumpănă aveau cunoștință de dosarul penal în care erau implicați, de termenele de judecată, că aveau apărător ales (care a solicitat instanței o dată amânarea și a doua oară lăsarea la a doua strigare a dosarului după ora 11,30).

Instanța ia act că inculpatul R. Mazăre a fost audiat la Judecătoria Constanța, în ședința publică din 27 mai 1994, reținându-se următoarele: inculpatul consideră că nu este obligatoriu pentru a exercita profesia de ziarist să fie absolvent al Facultății de ziaristică; inculpatul refuză să răspundă instanței dacă a avut și alte acte dintre cele care au stat la baza emiterii Hotărârii nr. 33 de către Consiliul Local al Municipiului Constanța; înțelege prin noțiunea de concurs de infracțiuni săvârșirea mai multor infracțiuni; înțelege încălcarea legii penale prin concurs, încălcarea mai multor infracțiuni; consideră că partea vătămată, în calitate de juristă la Primărie, prin semnarea contractului a încălcat mai multe articole din Legea nr. 69/1991; precizează că nu poate face încadrarea juridică exactă a infracțiunilor săvârșite de partea vătămată întrucât nu intră în competența sa acest lucru; declară că tot ce a avut de spus în legătură cu partea vătămată a spus în articolul apărut în ziar; consideră că peste tot sunt folosite caricaturile, apreciind că prin ea (caricatura) nu a adus în nici un fel atingere reputației vreunei persoane (recte partea vătămată).

Instanța reține că inculpatul R. Mazăre își asumă întreaga responsabilitate pentru tot ce se publică în ziarul pe care îl conduce în calitate de redactor-șef; (...) că are cunoștință de dispozițiile constituționale referitoare la dreptul ziaristului de a informa opinia publică; că a citit integral Hotărârea Guvernului și nu a publicat-o integral din lipsă de spațiu; că inculpatul declară că a citit integral și contractul de asociere încheiat de Primărie și semnat de partea vătămată, doamna R.M., dar nu avea cunoștință ca Hotărârea Guvernului să facă vorbire de contracte de asociere; (...) că inculpatul avea cunoștință că printr-o dispoziție a primarului municipiului Constanța a fost înputernicită firma «Vinalex» să efectueze serviciul ridicării autoturismelor parcate neregulamentar, dar a considerat că nu este necesară publicarea ei în ziar; că, în încheiere, inculpatul declară că «având în vedere gravitatea faptelor comise cred că nu este necesar să discut în prealabil cu partea vătămată. În cazul în care ar exista documente care să dovedească nerealitatea celor arătate de mine, sunt de acord să public un articol care să fie în favoarea părții vătămăte».”

39. În ceea ce privește înscrisurile de care s-a prevalat partea vătămată, instanța a arătat că:

„La dosar, partea vătămată, R.M., a depus, pe lângă articolul din ziarul «Telegraf», Hotărârea nr. 33 emisă de Consiliul Local al Municipiului Constanța, având la bază Hotărârea Guvernului nr. 147 din 26 martie 1992, prin care s-a hotărât ridicarea autovehiculelor sau remorcilor staționate neregulamentar pe drumurile publice, Dispoziția nr. 163 din 30 iunie 1992 a Primăriei Municipiului Constanța (...) prin care se dispune autorizarea firmei «Vinalex» să ridice, să transporte și să depoziteze autovehiculele staționate neregulamentar pe arterele de circulație («Condițiile efectuării prestațiilor figurează în contractul de asociere ce urmează a fi perfectat»); Hotărârea Guvernului nr. 147 din 26 martie 1992, prin care sunt autorizați primarii să dispună ridicarea, transportul și depozitarea autovehiculelor parcate neregulamentar, apelând la unități specializate, acordându-le autorizație, și Dispoziția nr. 369 din 1 iulie 1994, emisă de primarul municipiului Constanța, prin care se autorizează firma «Vinalex» pentru efectuarea unor astfel de servicii.”

40. Cu privire mai ales la articolul și la caricatura în litigiu, instanța s-a pronunțat după cum urmează:

„[...] semnat de inculpații R. Mazăre și C. Cumpănă, acest articol viza partea vătămată R.M., lezându-i onoarea, demnitatea, imaginea publică, afectându-i sentimentul propriu de autoprețuire prin acuzațiile (în scris) aduse prin semnele și simbolurile cu țință determinată asupra ei.

Instanța reține că aceste fapte există, sunt prevăzute de legea penală, prezintă pericol social nu atât prin rezultatul material (deformare materială a realității exterioare), cât mai ales prin consecințele psihosociale pe care le antrenează, prin dezinformarea sau informarea incorectă a publicului, ducând la aprecieri eronate cu privire la fapte și persoane, instaurându-se o scară de valori greșită, avându-se în vedere rolul și impactul mijloacelor de informare în masă asupra tuturor, creând traume psihice părții vătămate. La această apreciere instanța a avut în vedere calitatea deosebită a părților în proces, respectiv partea vătămată, R.M., juristă, reprezentantă a autorității judecătorești și inculpații, R. Mazăre și C. Cumpănă, reprezentanți ai mass-media.

Instanța ia act că inculpatul R. Mazăre realizează gravitatea faptelor comise de el, dar, în mod iresponsabil, declară că «am cunoștință că printr-o dispoziție a primarului a fost împuternicită firma „Vinalex”, dar am considerat că nu este necesară publicarea și a acestei dispoziții» (...).

Instanța consideră că publicarea articolului în ziar nu putea avea la bază «un interes legitim», atât timp cât nu se baza pe fapte reale, pe o corectă informare a opiniei publice. Instanța reține că inculpații (...) au «uitat» conținutul art. 30 alin. (6) din Constituție: «Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine» și al art. 31 alin. (4) din Constituție: «Mijloacele de informare în masă publice și private sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice.» Din cuprinsul «Concluziilor scrise» depuse de partea vătămată (...) reiese că aceasta

a dorit permanent stingerea procesului penal prin împăcare, dacă inculpații ar fi retractat cele scrise în articol. Se reține că partea vătămată este persoană publică, că în urma apariției articolului în ziar, conducerea instituției și conducerea ierarhic superioară au întrebato-o despre proces, mai ales că trebuie să se prezinte la examenul de definitivat.”

b) Procedura în fața instanței de recurs

41. La o dată neprecizată, reclamantii au declarat recurs împotriva sentinței primei instanțe din 17 mai 1995.

42. La termenul din 2 noiembrie 1995, Tribunalul Călărași, după ce a constatat cauza în stare de judecată și lipsa reclamanților, deși legal citați, precum și faptul că aceștia nu și-au motivat recursul, a rămas în pronunțare.

43. Prin Decizia din 2 noiembrie 1995, Tribunalul, după examinarea cauzei reclamanților sub toate aspectele, potrivit art. 385⁶ din Codul de procedură penală (în continuare CPP), a menținut hotărârea primei instanțe, pe care a considerat-o legală. Această decizie, trimisă la arhivă în data de 23 noiembrie 1995, a rămas definitivă și executorie, nefiind supusă nici unei căi ordinare de atac.

c) Procedura recursului în anulare promovat de procurorul general

44. La 10 aprilie 1996, Parchetul General a sesizat Curtea Supremă de Justiție cu un recurs în anulare împotriva hotărârilor din 17 mai 1995 și 2 noiembrie 1995, în care a arătat că:

a) instanțele au făcut o încadrare juridică greșită a faptelor deduse judecății. Subliniind că reclamantii nu au făcut decât să scoată în relief, prin caricatură, acuzațiile lor potrivit cărora anumiți funcționari ai Primăriei erau corupți, el a arătat că faptele deduse judecății nu constituiau elementul material al infracțiunii de insultă, prevăzută de art. 205 din Codul penal;

b) cuantumul daunelor-interese pe care reclamantii au fost condamnați să le plătească era deosebit de ridicat și obiectiv nejustificat; și, în sfârșit,

c) condițiile art. 115 alin. 1 din Codul penal, în temeiul căruia instanțele pot interzice exercitarea unei meserii unei persoane care a săvârșit acte ilegale pe motivul incapacității, lipsei de pregătire sau pentru alte motive care o fac nepotrivită pentru exercitarea meseriei, nu erau îndeplinite în cauză, nici o probă neatestând fără echivoc inaptitudinea reclamanților de a continua exercitarea meseriei de jurnalist sau pericolul potențial pe care îl comportă aceasta.

45. Prin decizia definitivă din 9 iulie 1996, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul formulat de procurorul general ca neîntemeiat, pentru următoarele motive:

„Prin probele administrate în cauză s-a stabilit că la data de 12 aprilie 1994, inculpații R. Mazăre și C. Cumpănă au publicat în ziarul «Telegraf» din municipiul Constanța articolul intitulat «Fostul viceprimar D.M. și judecătoarea R.M., prin concurs de infracțiuni au realizat escrocheria Vinalex», din cuprinsul căruia rezultă că în cursul anului 1992, în timp ce

îndeplinea funcția de consilier juridic din cadrul Consiliului Local al Municipiului Constanța, partea vătămată R.M. a participat la acțiunile frauduloase ale societății comerciale Vinalex.

Se constată, totodată, că în cuprinsul articolului menționat inculpații au inclus o caricatură în care partea vătămată a fost prezentată în compania unui bărbat purtând în spate un sac încărcat cu bani, de natură să lezeze onoarea, demnitatea și imaginea publică a acesteia.

Rezultând, așadar, că prin articolul publicat în ziarul «Telegraf» inculpații au imputat părții vătămate săvârșirea unor fapte determinate, care, dacă ar fi adevărate, i-ar atrage răspunderea penală, în mod corect cele două instanțe au reținut în sarcina acestora comiterea infracțiunii de calomnie, prevăzută de art. 206 din Codul penal.

Fapta acelorași inculpați, care în cuprinsul articolului menționat au inclus o caricatură, în care partea vătămată era prezentată în compania unui bărbat, purtând în spate un sac încărcat cu bani, de natură să aducă atingere onoarei și reputației acesteia, constituie infracțiunea de insultă, prevăzută de art. 205 din Codul penal (...).”

46. În privința cuantumului daunelor-interese pe care reclamanții a fost condamnați să le plătească, Curtea Supremă a arătat că:

„[...] obligarea inculpaților la plata daunelor morale, în sumă de 25 milioane lei, a fost justificată, fiind de notorietate faptul că, prin publicarea articolului din 12 aprilie 1994, într-un ziar de mare tiraj, inculpații au lezat grav demnitatea și onoarea părții vătămate.”

47. Curtea Supremă a decis, în sfârșit, cu privire la pretinsa ilegalitate a măsurii interzicerii temporare a exercitării profesiei de jurnalist, că:

„[...] aplicarea măsurilor de siguranță în alte limite decât cele prevăzute de lege, neregăsindu-se printre cazurile limitativ prevăzute de lege care permit procurorului să facă recurs în anulare, nu poate constitui temei de casare a hotărârilor atacate.”

3. Situația reclamanților după condamnarea lor prin decizia definitivă și executorie din 2 noiembrie 1995

a) Cu privire la executarea pedepsei închisorii și a pedepsei accesorii a interzicerii unor drepturi

48. Reclamanții nu au executat pedeapsa închisorii la care fuseseră condamnați prin decizia din 2 noiembrie 1995 deoarece, imediat după pronunțare, procurorul general a suspendat executarea pentru o perioadă de 11 luni, în temeiul art. 412 din CPP (paragraful 61 în fine de mai jos).

49. Printr-o scrisoare din 30 septembrie 1996, Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție i-a informat pe reclamanți că a prelungit suspendarea executării până la data de 27 noiembrie 1996.

50. La 22 noiembrie 1996, reclamanții au fost grațiați, măsura care a înlăturat executarea pedepsei cu închisoarea. În temeiul art. 71 din Codul penal, măsura a pus capăt pedepsei accesorii a interzicerii unor drepturi (paragraful 58 în fine de mai jos).

b)*Cu privire la interzicerea exercitării profesiei de jurnalist*

(i)primul reclamant

51. După cum reiese din cartea de muncă a primului reclamant, care a prezentat Curții o copie de pe aceasta, ulterior deciziei Tribunalului Călărași din 2 noiembrie 1995:

a)acesta a continuat să își desfășoare activitatea la sediul ziarului «Telegraf» ca șef al rubricii „Eveniment” până la data de 1 februarie 1996, dată la care a fost transferat în interes de serviciu la societatea C., pe un post identic și cu aceeași remunerație;

b)în perioada în care a lucrat la sediul societății C., salariul său a fost majorat;

c)activitatea sa la societatea C. a încetat la 14 aprilie 1997, datorită reducerii numărului de posturi de către angajator, motiv de concediere prevăzut de art. 130 alin. (1) lit. a) din Codul muncii în vigoare la acea dată;

d)nu a mai desfășurat o activitate salarizată până la data de 7 februarie 2000, dată la care a fost angajat în baza unui contract pe durată nedeterminată la societatea A., ca redactor-șef adjunct.

(ii)al doilea reclamant

52. În urma deciziei definitive și executorii din 2 noiembrie 1995, al doilea reclamant a continuat să dețină funcția de redactor-șef la ziarul „Telegraf”, după cum reiese dintr-o scrisoare pe care a prezentat-o Curții la 19 ianuarie 2000.

53. Între 1 septembrie 1997 și 30 noiembrie 1999, în perioada în care a fost deputat în Parlamentul României, 25 milioane lei i-au fost deduși din indemnizația parlamentară și viraji în contul bancar al doamnei R.M., în temeiul hotărârii Judecătoriei Lehliu-Gară din 2 noiembrie 1995 (paragraful 37 în fine de mai sus).

54. La o dată neprecizată, ulterioară acestei hotărâri, a fost ales primar al municipiului Constanța, funcție pe care o ocupă și în prezent.

II. Drept intern pertinent

A. Codul penal

1. Infracțiuni contra persoanei

55. Articolele pertinente, astfel cum erau redactate în momentul săvârșirii faptelor:

Articolul 205 – Insulta

„Atingerea adusă onoarei ori reputației unei persoane prin cuvinte, prin gesturi sau prin orice alte mijloace, ori prin expunerea la batjocură, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 2 ani sau cu amendă.”

Articolul 206 – Calomnia

„Afirmarea ori imputarea în public, prin orice mijloace, a unei fapte determinate privitoare la o persoană, care, dacă ar fi adevărată, ar expune acea persoană la o sancțiune penală, administrativă sau disciplinară ori disprețului public, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.”

56. În Rezoluția nr. 1.123 din 24 aprilie 1997 privind respectarea obligațiilor și angajamentelor asumate de România, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei sublinia că art. 205 și 206 din Codul penal aduc atingere exercițiului libertăților fundamentale și, în special, libertății presei. Prin urmare, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a invitat autoritățile române să modifice fără întârziere aceste prevederi.

57. În ceea ce privește reforma legislativă, Legea nr. 301 din 28 iunie 2004 privind noul cod penal român pedepsește exclusiv cu amendă penală săvârșirea infracțiunii de calomnie (art. 225 din noul cod penal). Insulta nu mai este incriminată ca infracțiune. Aceste modificări legislative vor intra în vigoare la 29 iunie 2005.

2. Pedepsele

58. Articolele pertinente, astfel cum erau redactate la momentul săvârșirii faptelor:

Articolul 64 - Interzicerea unor drepturi

„Pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi constă în interzicerea unuia sau a unora din următoarele drepturi:

- a) dreptul de a alege și de a fi ales în autoritățile publice sau în funcții electivă publice;
- b) dreptul de a ocupa o funcție implicând exercițiul autorității de stat;
- c) dreptul de a ocupa o funcție sau de a exercita o profesie de natură aceea de care s-a folosit condamnatul pentru săvârșirea infracțiunii;
- d) drepturile părintești;
- e) dreptul de a fi tutore sau curator.”

Articolul 71 - Conținutul și executarea pedepsei accesorii

„Pedeapsa accesorie constă în interzicerea tuturor drepturilor prevăzute în articolul 64.

Condamnarea la pedeapsa detențiunii pe viață sau a închisorii atrage de drept interzicerea drepturilor arătate în alineatul precedent din momentul în care hotărârea de condamnare a rămas definitivă și până la terminarea executării pedepsei, până la grațierea totală sau a restului de pedeapsă [...].”

3. Măsurile de siguranță

59. Articolul pertinent, astfel cum era redactat la momentul săvârșirii faptelor:

Articolul 115 - Interzicerea unei funcții sau profesii

„Când făptuitorul a săvârșit fapta datorită incapacității, nepregătirii sau altor cauze care îl fac impropriu pentru ocuparea unei anumite funcții, ori pentru exercitarea unei profesii, meserii sau alte ocupații, se poate lua măsura interzicerii de a ocupa acea funcție sau de a exercita acea profesie, meserie ori ocupație.

Această măsură poate fi revocată la cerere, după trecerea unui termen de cel puțin un an, dacă se constată că temeiurile care au impus luarea ei au încetat.”

4. Cauzele care înlătură răspunderea penală sau consecințele condamnării

60. Dispozițiile legale pertinente sunt redactate astfel:

Articolul 120 - Efectele grațierii

„Grațierea are ca efect înlăturarea [...] executării pedepsei [...].

Grațierea nu are efecte asupra măsurilor de siguranță și măsurilor educative.”

Articolul 134 – Reabilitarea

„Reabilitarea are loc de drept în cazul condamnării la amendă sau la pedeapsa închisorii care nu depășește un an, dacă în decurs de 3 ani condamnatul nu a săvârșit nici o altă infracțiune.”

B. Codul de procedură penală (CPP)

61. Dispozițiile pertinente, astfel cum sunt redactate:

Articolul 409

„Procurorul general din oficiu sau la cererea ministrului justiției poate ataca cu recurs în anulare la Curtea Supremă de Justiție orice hotărâre definitivă.”

Articolul 410

„Hotărârile definitive de condamnare (...) pot fi atacate cu recurs în anulare [...]: I. (...)

4. când s-au aplicat pedepse [...] în alte limite decât cele prevăzute de lege; (...) 7. când faptei săvârșite i s-a dat o greșită încadrare juridică; (...).”

Articolul 412

„Procurorul general poate dispune suspendarea executării hotărârii înainte de introducerea recursului în anulare. ”

ÎN DREPT

Chestiune preliminară: întinderea competenței Marii Camere

62. În observațiile Guvernului privind cererea de retrimiteră a cauzei la Marea Cameră, formulată de unul dintre reclamânți, s-a subliniat că cel de-al doilea reclamant nu și-a dat în mod expres acordul pentru cererea de retrimiteră. Or, cel de-al doilea reclamant nu era reprezentat de primul reclamant la data la care acesta din urmă a înaintat Curții cererea de retrimiteră mai sus menționată.

63. Guvernul consideră că întinderea competenței Marii Camere este limitată la încălcarea libertății de exprimare a primului reclamant. În consecință, Guvernul solicită Marii Camere să nu se pronunțe asupra capătului de cerere a celui de-al doilea reclamant în virtutea art. 10 din Convenție.

64. Reclamânții s-au opus cererii formulate de Guvern și solicită Curții să soluționeze cauza în ansamblul ei, întrucât cererea de retrimiteră la Marea Cameră a fost introdusă în numele amândurora, cu atât mai mult cu cât Convenția nu prevede expres consecințele nesemnării documentului de către unul dintre reclamânți.

65. În ceea ce privește această controversă, sarcina Curții este de a stabili care sunt limitele examinării prezentei cauze sub aspectul cererii de retrimiteră la Marea Cameră, introdusă de reclamant în baza art. 43 din Convenție, care prevede:

„1. Într-un termen de 3 luni de la data hotărârii unei Camere, orice parte în cauză poate, în cazuri excepționale, să ceară retrimiteră cauzei în fața Marii Camere.

2. Un Colegiu de cinci judecători ai Marii Camere acceptă cererea în cazul în care cauza ridică o problemă gravă referitoare la interpretarea sau la aplicarea Convenției sau a Protocoalelor sale sau o altă problemă gravă cu caracter general.

3. În cazul în care Colegiul acceptă cererea, Marea Cameră se pronunță asupra cauzei printr-o hotărâre.”

66. Conform jurisprudenței constante a Curții, „cauza” retrimisă în fața Marii Camere privește în mod necesar toate aspectele cererii soluționate anterior de o Cameră în hotărârea sa, neexistând nici un fundament care să permită o retrimiteră parțială a cauzei (*K. și T. împotriva Finlandei* [GC], nr. 25.702/94, paragrafele 140-141, CEDO 2001-VII, și *Perna împotriva Italiei* [GC], Cererea nr. 48.898/99, paragrafele 23-24, CEDO 2003-V). „Cauza” retrimisă în fața Marii Camere este cererea astfel cum a fost declarată admisibilă (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Irlanda împotriva Marii Britanii*, Hotărârea din 18 ianuarie 1978, seria A nr. 25, pag. 63, paragraful 157; *Azinas împotriva Ciprului* [GC], Cererea nr. 56.679/00, paragraful 32, CEDO 2004-III), cu părțile care au participat la procedura desfășurată în fața Camerei respective, evident cu păstrarea calității procesuale avute la data declarării admisibilității cererii.

67. Aceste aspecte sunt conforme cu spiritul și litera art. 37 paragraful 1 în fine din Convenție, în baza căruia Curtea poate continua examinarea cererii, dacă respectarea drepturilor omului garantate prin Convenție și prin Protocoalele sale o cere, inclusiv dacă din

circumstanțele cauzei se poate concluziona că persoana interesată nu dorește să o mai mențină, ipoteză expres prevăzută de art. 37 paragraful 1 c) și cu care poate fi asimilată ne semnarea cererii de retrimiteră a cererii de către cel de-al doilea reclamant (*mutatis mutandis*, *Karner împotriva Austriei*, Cererea nr. 40.016/98, paragraful 28, CEDO 2003-IX).

68. O astfel de concluzie se impune cu atât mai mult cu cât dl Mazăre a achiesat în mod expres, prin declarația sa din 17 august 2004, la cererea de retrimiteră semnată de primul reclamant (paragrafele 9 și 13 de mai sus), menținându-și astfel, deși a posteriori, capătul de cerere în baza art. 10 din Convenție, declarat admisibil de Cameră, precum și voința de a supune cauza spre examinare Marii Camere.

69. În consecință, competența Marii Camere nu este limitată la modul indicat de Guvern.

III. Asupra pretensei încălcări a art. 10 din Convenție

70. În opinia reclamanților, condamnarea lor ca urmare a publicării unui articol într-un ziar local la data de 12 aprilie 1994 reprezintă o atingere adusă libertății lor de exprimare, în sensul art. 10 din Convenție, care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații sau idei fără amestecul autorităților publice (...).

2. Exercițarea acestor libertăți, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare într-o societate democratică, pentru (...) protecția reputației sau a drepturilor altora, (...) sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

A. Argumentele părților

1. Reclamanții

71. Reclamanții consideră că atingerea adusă libertății lor de exprimare decurgând din condamnarea lor de către instanțele interne nu corespundea unei „nevoi sociale imperioase” pentru a fi justificată sub aspectul celui de-al doilea paragraf al art. 10 menționat. Ei subliniază, în primul rând, că prin publicarea articolului incriminat într-un ziar local au urmărit să atragă atenția opiniei publice asupra unor chestiuni de natură publică și politică, legate de neregularitățile pe care, în opinia lor, primăria le-a comis prin încheierea unui contract public de asociere cu o societate privată.

72. Precizând că în articolul lor nu au făcut nici o referire legată de viața privată a părții vătămate, doamna R.M., ceea ce demonstrează buna lor credință, reclamanții susțin că acea caricatură despre care au fost acuzați că aduce atingere vieții private a fostei juriste de la primărie nu reprezintă decât o satiră umoristică și că, în aceste condiții, exagerarea anumitor trăsături caracteristice ale persoanelor și circumstanțelor trebuie tolerată. În opinia lor, doar imaginația bogată a doamnei R.M. a putut conduce la considerarea caricaturii în speță ca fiind

o insinuare cu privire la relațiile intime pe care aceasta le-ar fi întreținut cu fostul viceprimar, iar Guvernul nu ar fi trebuit să preia această interpretare răuvoitoare.

Ei afirmă că instanțele interne nu au văzut în acea caricatură un mijloc de a sugera că ar fi existat relații extraconjugale între personajele care sunt reprezentate. Mai adaugă că ei nu ar fi ezitat să descrie în articolul lor - într-o manieră detaliată, explicită și directă - eventualele relații intime între doi funcționari ai primăriei, dacă ar fi avut cunoștință de acestea.

73. Ei sunt de părere că trebuie să se considere că au verificat în mod adecvat informațiile aduse la cunoștință publicului, informații care s-au întemeiat în acel moment pe un raport - a cărui credibilitate nu a fost contestată de nimeni - adoptat la 17 martie 1994 de către Curtea de Conturi, singura instituție publică abilitată să controleze gestionarea finanțelor publice. Ei precizează că au avut, de asemenea, și surse în interiorul primăriei și la Curtea de Conturi, pe care nu le-ar fi putut dezvălui fără a le expune unor riscuri.

74. Reclamanții subliniază că nu au făcut proba verității afirmațiilor în fața instanțelor interne datorită unor motive obiective, legate în principal de protecția surselor, precum și din cauza atitudinii instanțelor naționale care nu au acționat, în virtutea rolului lor activ, pentru a stabili adevărul afirmațiilor lor. Ei apreciază că „adevărul jurnalistic”, care urmărește să informeze rapid opinia publică asupra unei chestiuni de interes general, se distinge de „adevărul judiciar” stabilit de instanțele naționale și care urmărește să angajeze responsabilitatea autorilor faptelor interzise de lege. Presa nu este chemată să dezvăluie faptele cu aceeași exactitate cu care organele de anchetă sunt ținute să o facă.

75. Reclamanții arată că afirmațiile privind nelegalitatea contractului public încheiat de primărie și pentru care ei au fost condamnați au fost confirmate de raportul Curții de Conturi. Ei justifică faptul că au atras atenția opiniei publice la doi ani după semnarea contractului prin aceea că la acel moment au intrat în posesia raportului menționat. De asemenea, ei subliniază că articolul incriminat o viză pe doamna R.M. în calitatea sa de funcționară a primăriei, la data săvârșirii faptelor descrise în articol, și nicidecum în calitatea sa de judecător, calitate pe care ea o avea la data apariției articolului.

76. În ultimul rând, ei arată că neexecutarea pedepsei cu închisoarea nu exonerează Guvernul de răspunderea privind atingerea adusă libertății lor de exprimare și că ei consideră că sancțiunile la care au fost condamnați au fost excesive și puteau aduce atingere dezbaterilor libere asupra chestiunilor de interes public, printr-o cenzură individuală și generală.

2. Guvernul

77. În opinia Guvernului, condamnarea reclamanților a fost o măsură necesară într-o societate democratică, din moment ce publicarea articolului în cauză constituia o încălcare manifestă a eticii jurnalistice. Având în vedere că reclamanții nu au adus la cunoștință publică informații întemeiate și precise și nu au fost de bună-credință când au afirmat că doamna R.M. era coruptă, Guvernul arată că reclamanții nu au dovedit în fața instanțelor interne că au verificat aceste informații, limitându-se la a preciza că au ținut cont de anumite decizii ale

consiliului local și ale primăriei și de o hotărâre a Guvernului, care prin conținutul lor nu justifică în nici un fel acuzațiile grave de corupție aduse doamnei R.M.

78. Guvernul subliniază, de asemenea, că reclamanții nu au indicat niciodată în fața judecătorilor naționali un alt document sau alte informații ca sursă pentru articolul lor, în ciuda faptului că erau conștienți că există o decizie a primăriei care autorizase societatea „Vinalex” să furnizeze serviciul public la care făcea referire contractul de asociere. Întemeindu-se în special pe declarația făcută de cel de-al doilea reclamant în fața Tribunalului Constanța, Guvernul afirmă că pentru reclamanți publicarea acestui document nu era nici necesară și nici relevantă, având în vedere că ar fi contrazis, în realitate, mesajul transmis prin articolul în cauză. De altfel, Guvernul atrage atenția asupra a ceea ce consideră a fi referiri neechivoce la viața privată a doamnei R.M. - de exemplu, utilizarea de diminutive în textul care însoțea caricatura - care, în mod evident, nu erau de natură să contribuie la dezbaterea asupra subiectului de interes general adus la cunoștință publicului.

79. De asemenea, Guvernul arată, pe de o parte, că reclamanții nu au făcut proba verității afirmațiilor lor de natură factuală (faptică) asupra pretenției corupției și complicității a doamnei R.M. la încheierea ilegală a contractelor și, pe de altă parte, au omis să furnizeze în fața instanțelor interne o bază factuală minimă, propice să fondeze judecățile lor de valoare asupra moralității și competenței fostei juriste de la primărie. În această privință, Guvernul arată că instanțele au apreciat că reclamanții se fac vinovați de săvârșirea infracțiunii de insultă și de calomnie, după ce au stabilit reaua-credință a reclamanților.

80. În particular, în ceea ce privește raportul Curții de Conturi, Guvernul apreciază că acest document nu ar fi constituit un fundament pentru a putea servi justificării afirmațiilor incriminate, în măsura în care a fost emis la 26 mai 1994, adică la mai mult de o lună după publicarea articolului. Pe de altă parte, reclamanții nu au invocat în fața instanțelor interne nici existența unui astfel de raport și nici faptul că verificările erau în curs la Curtea de Conturi, lipsind în acest fel instanțele de posibilitatea de a solicita documentele oficiale pertinente de la autoritățile de control.

81. De asemenea, în opinia Guvernului, condamnarea ziariștilor răspundea unei nevoi sociale imperioase de a proteja viața privată și reputația doamnei R.M. și, implicit, prestigiul justiției, în măsura în care calitatea de judecător în funcție a părții vătămate a fost subliniată în mai multe rânduri în articolul incriminat. Guvernul consideră că afirmațiile reclamanților, departe de a privi o dezbateră de interes general, conțineau, în fapt, insulte la adresa judecătorului în cauză, ceea ce ar fi justificat, printre altele, gravitatea sancțiunii aplicate.

82. În această privință, Guvernul arată că interdicția impusă reclamanților de a exercita profesia de ziarist avea natura unei măsuri de siguranță și nu caracterul unei pedepse, fiind necesară ținând cont de campania de defăimare declanșată de reclamanți împotriva părții vătămate; potrivit Guvernului, o astfel de măsură era de natură să prevină orice recidivă. În orice caz, se arată că această sancțiune nu a avut efecte practice asupra activității profesionale a reclamanților.

83. În cele din urmă, subliniind că aceștia nu au executat pedeapsa cu închisoarea la care fuseseră condamnați, Guvernul susține că grațierea acordată reclamanților se înscrie, în fapt, în politică generală a autorităților române de a se opune la condamnarea jurnaliștilor la pedeapsa închisorii pentru delikte privind libertatea de exprimare. Guvernul arată că puterea legiuitoare a urmat aceeași tendință, recente inițiative de reforme legislative având ca rezultat dezincriminarea insultei și eliminarea pedepsei cu închisoarea pentru infracțiunea de calomnie (a se vedea „dreptul intern pertinent”, paragraful 57 de mai sus).

B. Aprecieria Curții

1. Asupra existenței unei ingerințe

84. Nu s-a contestat că sancționarea reclamanților de către instanțele naționale ca urmare a publicării unui articol într-un ziar local, la care cel de-al doilea reclamant era redactor-șef, se analizează ca o „ingerință” în exercitarea de către reclamanți a libertății de exprimare.

85. Asemenea limitare încalcă Convenția dacă nu respectă cerințele impuse de paragraful 2 al art. 10. Prin urmare, trebuie analizat dacă ingerința „era prevăzută de lege”, dacă viza unul sau mai multe dintre scopurile legitime menționate de respectivul paragraf și dacă era „necesară într-o societate democratică” pentru atingerea acestor scopuri.

2. Asupra justificării ingerinței

86. Avându-se în vedere hotărârile instanțelor naționale, este evident că ingerința era „prevăzută de lege”, adică de art. 205, 206 din Codul penal, astfel cum erau reglementate la epoca faptelor (paragraful 55) și nu se pot contesta accesibilitatea și previzibilitatea acestora, și că se urmărea un scop legitim, adică „protecția drepturilor altuia”, în special a reputației doamnei R.M., funcționară la primărie la data săvârșirii faptelor și judecător la data publicării articolului (paragrafele 40 și 45 de mai sus).

87. Opiniile părților sunt divergente asupra caracterului „necesar într-o societate democratică” a ingerinței incriminate. Revine așadar Curții să analizeze respectarea, în speță, a acestei condiții impuse de paragraful 2 al art. 10 precitat, nu fără a reaminti în prealabil principiile care se degajă din jurisprudența sa în materie.

a) Principii generale

88. Condiția „necesității într-o societate democratică” impune Curții să determine dacă ingerința incriminată corespundea „unei nevoi sociale imperioase”. Statele contractante beneficiază de o anumită marjă de apreciere pentru a stabili existența unei astfel de nevoi, dar această marjă este corelată cu un control european privind atât legea, cât și deciziile de aplicare, chiar atunci când provin de la o instanță independentă. Așadar, Curtea este competentă să statueze asupra chestiunii de a ști dacă o astfel de „limitare” se conciliază cu libertatea de exprimare prevăzută de art. 10 (a se vedea, printre multe altele, *Perna împotriva Italiei* [GC], Cererea nr. 48.898/99, paragraful 39, CEDO 2003-V; *Asociația Ekin împotriva Franței*, Cererea nr. 39.288/98, paragraful 56, CEDO 2001-VIII).

89. În exercitarea puterii sale de control, Curtea nu are în nici un caz sarcina de a se substitui instanțelor interne competențe, ci pe aceea de a verifica sub aspectul art. 10 hotărârile pronunțate în virtutea puterii lor de apreciere (*Fressoz și Roire împotriva Franței* [GC], Cererea nr. 29.183/95, paragraful 45, CEDO 1999-I). Nu rezultă de aici că trebuie să se limiteze să verifice dacă statul pârât a folosit această putere cu bună-credință, cu grijă și într-un mod rezonabil; trebuie ca ingerința în litigiu să fie apreciată în lumina tuturor circumstanțelor cauzei, inclusiv conținutul comentariilor imputate reclamanților și contextul în care aceștia le-au făcut (*News Verlags GmbH & CoKG împotriva Austriei*, Cererea nr. 31.457/96, paragraful 52, CEDO 2000-I).

90. În special, Curtea trebuie să determine dacă argumentele invocate de autoritățile naționale pentru a justifica ingerința sunt „pertinente și suficiente” și dacă măsura incriminată era „proporțională cu scopurile legitime urmărite” (*Chauvy și alții împotriva Franței*, Cererea nr. 64.915/01, paragraful 70, CEDO 2004-VI). În acest context, Curtea trebuie să se convingă că autoritățile naționale, întemeindu-se pe o apreciere rezonabilă a faptelor pertinente, au făcut aplicarea unor reguli conforme principiilor consacrate de art. 10 (a se vedea, printre multe altele, Hotărârea *Zana împotriva Turciei* din 25 noiembrie 1997, Culegere de hotărâri și decizii 1997-VII, pag. 2.547-2.546, paragraful 51).

91. Curtea trebuie să verifice dacă autoritățile interne au păstrat un just echilibru între, pe de o parte, protecția libertății de exprimare, consacrată de art. 10, și, pe de altă parte, dreptul la reputație al persoanelor în cauză, care, de asemenea, este protejat de art. 8 din Convenție ca element al vieții private. Această ultimă condiție poate necesita adoptarea unor măsuri pozitive adecvate pentru a garanta respectarea efectivă a vieții private în relațiile dintre indivizi.

b)Aplicarea în speță a principiilor sus-menționate

(i)„Nevoie socială imperativă”

92. În cauza de față, instanțele interne au considerat că reclamanții au adus atingere, prin conținutul articolului incriminat, demnității și imaginii publice ale doamnei R.M., prin aceea că i-au imputat fapte determinate, cum ar fi complicitatea la actele frauduloase ale societății „Vinalex” și prin reprezentarea într-o caricatură a doamnei la brațul unui bărbat purtând un sac umplut cu bani, ceea ce a fost de natură să o traumatizeze psihic și să dezinformeze publicul (paragrafele 40 și 45 de mai sus). Trebuie examinat dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a justifica condamnarea reclamanților au fost pertinente și suficiente.

93. Pentru a se pronunța în cauză, Curtea trebuie să țină cont de un element important: rolul indispensabil de „câine de pază” care revine presei într-o societate democratică (*Goodwin împotriva Marii Britanii*, Hotărârea din 27 mai 1996, Culegere de decizii 1996-II, pag. 500, paragraful 39, și *Bladet Tromsø și Stensaas împotriva Norvegiei* [GC], Cererea nr. 21.980/93, paragraful 59, CEDO 1999-III). Presa nu trebuie să depășească anumite limite, ținând în special de protecția reputației și drepturilor celui alt. Totuși îi revine sarcina de a comunica, pentru îndeplinirea sarcinilor și responsabilităților sale, informații și idei asupra

unor chestiuni politice, precum și asupra altor subiecte de interes general (a se vedea, printre multe altele, *De Haes și Gijssels împotriva Belgiei*, Hotărârea din 24 februarie 1997, Culegerea 1997-I, pag. 233-234, paragraful 37; *Thoma împotriva Luxemburgului*, Cererea nr. 38.432/97, paragraful 45, CEDO 2001-III, și *Colombani și alții împotriva Franței*, Cererea nr. 51.279/99, paragraful 55, CEDO 2002-V).

94. Trebuie constatat, în această privință, că articolul incriminat conține în principal informații privind gestionarea fondurilor publice de către anumiți aleși locali și funcționari publici și, în special, privind anumite neregularități care ar fi fost comise cu ocazia încheierii unui contract de asociere între primărie și o societate privată, pentru imobilizarea vehiculelor staționate neregulamentar pe drumurile publice (paragraful 20 de mai sus).

95. În mod incontestabil, era vorba de un subiect de interes general pentru comunitatea locală, pe care reclamantul avea dreptul să-l aducă la cunoștință publicului prin intermediul presei. Împrejurarea că aceeași problemă a fost ridicată de Curtea de Conturi într-un raport întocmit în urma controlului efectuat la primărie de către controlori financiari (paragraful 23 de mai sus) nu face decât să confirme faptul că articolul incriminat se înscria în cadrul unei dezbateri de interes pentru comunitatea locală, care avea dreptul să fie informată.

96. În ceea ce privește susținerea Guvernului că raportul menționat a fost adoptat după aproximativ o lună de la data publicării articolului, Curtea subliniază că rolul ziariștilor de investigații este tocmai acela de a informa și de a atrage atenția publicului asupra unor asemenea fenomene, de nedorit pentru societate, din momentul în care aceștia intră în posesia informațiilor pertinente. Or, la o simplă lectură a articolului se observă că la data redactării sale reclamantilor le era cunoscută cel puțin versiunea inițială a raportului Curții de conturi, dacă nu raportul definitiv (paragrafele 23 și 24 de mai sus), mijloacele prin care părțile interesate și-au procurat textul în cauză fiind specifice libertății de investigare inerente exercitării profesiei lor.

97. Ca și instanțele naționale, Curtea notează că articolul litigios conține și afirmații vizând-o direct pe doamna R.M., al cărei nume complet figura chiar în titlul articolului și în numeroase locuri în cadrul acestuia (paragrafele 19 și 20 de mai sus).

Aceste afirmații transmit mesajul că partea interesată era implicată într-o serie de acte frauduloase ale societății „Vinalex”. Acestea au fost redactate într-un stil virulent, după cum rezultă din utilizarea unor termeni duri precum „*escrocherie*” și „*concurs de infracțiuni*” sau a unor fraze precum „*persoanele semnatare nu pot invoca necunoașterea legii, ci doar încălcarea ei cu bună știință*”, „*dl ex-viceprimar (...) a luat mită (...) obligându-și sau cointeresându-și subordonații, (...) R.M.*”, „*ori a semnat contractul de asociere necunoscând legile țării, și atunci nu înțelegem cum ulterior a ajuns judecător (...), ori a luat șpagă și poate lua în continuare*”, sau, mai departe, „*ni se pare însă ilar faptul că președintele Judecătoriei nu a dispus nici o măsură (...) motivând că suma ar fi prea mică*” (paragrafele 19 și 20 de mai sus).

98. Trebuie amintită jurisprudența constantă a Curții, conform căreia, pentru aprecierea existenței unei „necesități sociale imperioase” care să justifice existența unei

ingerințe în exercitarea libertății de exprimare, este necesar să se facă distincția clară între fapte și judecăți de valoare. Dacă materialitatea primelor poate fi dovedită, cele din urmă nu pot fi supuse unei probări a exactității lor [a se vedea, de exemplu, hotărârile *De Haes și Gijssels împotriva Belgiei*, citată mai sus, pag. 235, paragraful 42, și *Harlanova împotriva Letoniei*, Cererea nr. 57.313/00 (dec.) din 3 aprilie 2003].

99. Bineînțeles că, atunci când este vorba de afirmații privind comportamentul unui terț, în unele cazuri poate fi dificil să se facă distincția dintre acuzații de fapt și judecăți de valoare. Nu este mai puțin adevărat că și o judecată de valoare se poate dovedi excesivă dacă este lipsită de orice fundament de fapt (*Jerusalem împotriva Austriei*, Cererea nr. 26.958/95, paragraful 43, CEDO 2001-II).

100. În speță, afirmațiile reclamanților cu privire la doamna R.M. au fost formulate sub forma unei alternative – „ori a semnat contractul (...) necunoscând legile țării (...), ori a luat șpagă” -, ceea ce ar putea crea impresia că este vorba de o judecată de valoare. Totuși, dacă analizăm afirmațiile litigioase din perspectiva întregului articol, inclusiv caricatura care îl însoțește, se observă că ele includ, în realitate, acuzații de fapt precise la adresa doamnei R.M., în sensul că ar fi fost complice la încheierea unor contracte ilegale și că ar fi primit mită. Afirmațiile reclamanților au creat cititorilor impresia că doamna R.M. avusese un comportament necinstit și interesat și puteau conduce la formarea opiniei că „escrocheria” de care erau acuzați ea și fostul viceprimar și mita pe care ar fi primit-o constituiau fapte stabilite și nu erau puse la îndoială.

101. Dacă în virtutea rolului care îi este acordat presa are efectiv obligația de a alerta publicul atunci când este informată cu privire la existența unor presupuse ilegalități comise de aleși locali și funcționari publici, referirea la persoane determinate, cu menționarea numelor și funcțiilor acestora, implica pentru reclamanți obligația de a furniza o bază factuală suficientă (*Lesnik împotriva Slovaciei*, Cererea nr. 35.640/97, paragraful 57 în fine, CEDO 2003-IV; *Vides Aizsardzibas Klubs împotriva Letoniei*, Cererea nr. 57.829/00, paragraful 44, 27 mai 2004).

102. Cu atât mai mult ar fi fost cazul în speță, avându-se în vedere că era vorba de acuzații grave referitoare la doamna R.M., de natură să angajeze răspunderea sa penală, cum a arătat de altfel Curtea Supremă de Justiție în decizia sa din 9 iulie 1996 (paragraful 45 de mai sus). În această privință, trebuie amintit că exercitarea libertății de exprimare implică obligații și responsabilități și că garanțiile oferite jurnaliștilor de art. 10 sunt supuse condiției ca aceștia să acționeze cu bună-credință, astfel încât să furnizeze informații exacte și credibile, cu respectarea deontologiei jurnalistice (*Radio France ș.a. împotriva Franței*, Cererea nr. 53.984/00, paragraful 37, CEDO 2004-II; *Colombani ș.a.*, citată mai sus, paragraful 65, *Harlanova* (dec.), citată mai sus; *McVicar împotriva Regatului Unit al Marii Britanii*, Cererea nr. 46.311/99, paragrafele 83-86, CEDO 2002-III).

103. Or, nici unul dintre aceste elemente nu se regăsește în cauză. După analiza tuturor elementelor pe care le-au avut la dispoziție, instanțele naționale au apreciat că acuzațiile reclamanților cu privire la persoana interesată prezentau o realitate deformată și nu se sprijineau pe fapte reale (paragrafele 40 și 45 de mai sus). Curtea nu susține teza reclamanților

conform căreia instanțele române nu au avut un rol activ în investigarea faptelor, astfel încă să ajungă la „adevărul judiciar” (paragraful 74 de mai sus). Dimpotrivă, din faptele cauzei rezultă că instanțele sesizate au acordat reclamanților timpul necesar pregătirii apărării (paragrafele 26, 30, 32, 33 și 36 de mai sus), mergând chiar până la emiterea de mandate de aducere pentru a se asigura de prezența lor (paragrafele 26 și 33 de mai sus).

104. De asemenea, și un alt factor are însemnătate în speță: atitudinea reclamanților în timpul procedurii penale îndreptate împotriva lor. Trebuie constatat, după cum au făcut și Judecătoria Lehliu-Gară și Tribunalul Călărași (paragrafele 38 și 42 de mai sus), că reclamanții au manifestat o evidentă lipsă de interes față de procesul lor, neprezentându-se nici la audierile în fața judecătoriei, nici la cele în fața tribunalului, deși fuseseră legal citați. Aceștia nu și-au motivat cererea de recurs (paragraful 42 de mai sus) și, în toate stadiile procedurii în fața instanțelor naționale, nu au produs elemente de probă în susținerea afirmațiilor lor sau care ar fi servit drept o bază factuală suficientă pentru acestea (paragrafele 24 și 27 de mai sus).

105. Curtea notează în special că reclamanții nu au prezentat în fața instanțelor naționale o copie a raportului Curții de Conturi și nici măcar nu au indicat, în cadrul procedurii penale îndreptate împotriva lor, că afirmațiile lor aveau la bază un astfel de raport oficial. Un asemenea demers ar fi permis judecătorilor naționali să ceară Curții de Conturi prezentarea documentului cu titlu de probă în cadrul procesului penal, după cum, pe bună dreptate, a arătat Guvernul pârât (a se vedea paragraful 80 în fine).

106. Curtea nu este convinsă de argumentul reclamanților conform căruia aceștia nu au prezentat dovezi în sprijinul afirmațiilor lor pentru a-și proteja sursele. Reafirmându-și jurisprudența constantă conform căreia protecția surselor ziariștilor reprezintă una dintre pietrele unghiulare ale libertății presei, fără de care sursele ar putea fi descurajate să sprijine presa în vederea informării publicului cu privire la aspecte de interes general (a se vedea *Goodwin*, citată mai sus, pag. 500, paragraful 39; *Roemen și Schmit împotriva Luxembourg*, Cererea nr. 51.772/99, paragraful 57, CEDO 2003-IV), Curtea precizează că obligația reclamanților de a oferi o bază factuală solidă afirmațiilor în cauză nu implica deloc obligația de a dezvălui numele persoanelor care le furnizaseră informațiile care au stat la baza articolelor. Mai mult, din elementele aflate la dispoziția Curții nu rezultă că, pe întreaga durată a procedurii penale îndreptate împotriva reclamanților sau chiar la data la care cel de-al doilea reclamant s-a prezentat în fața judecătoriei (paragraful 27 de mai sus), raportul Curții de Conturi, pe care este evident că s-au întemeiat reclamanții, reprezenta un document cu caracter confidențial a cărui divulgare ar fi putut duce la aplicarea unor sancțiuni pentru ei sau pentru sursele lor.

107. Cu atât mai mult, reclamanții nu ar trebui să susțină că motivele reținute de instanțele naționale care i-au condamnat nu sunt pertinente sau suficiente, avându-se în vedere că ei înșiși nu au oferit instanțelor argumentele și elementele de probă de care se prevalează acum în fața Curții, lipsind astfel instanțele naționale de posibilitatea de a aprecia în deplină cunoștință de cauză dacă aceștia au depășit sau nu limitele criticii admisibile (a se vedea paragrafele 24, 73 și 75 de mai sus).

108. În plus, Curtea reține că dacă raportul respectiv - în măsura în care acesta fusese emis de Curtea de Conturi - putea fi considerat ca o bază factuală solidă și credibilă pentru afirmațiile care au pus sub semnul întrebării legalitatea contractului dintre primărie și societatea „Vinalex” (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Colombani ș.a.*, citată mai sus, paragraful 65; *Bladet Tromsø și Stensaas*, citată mai sus, paragraful 68), acesta nu precizează nimic, nici măcar nu sugerează, cu privire la pretensele încălcări ale legii, săvârșite de fostul viceprimar și de doamna R.M., sau cu privire la faptul că ar fi primit mită pentru încheierea contractului.

109. În ceea ce privește modul în care autoritățile au abordat acest caz, Curtea reține că instanțele române au admis exact că acesta privea un conflict între, pe de o parte, dreptul reclamantilor, în calitate de reprezentanți ai presei, de a comunica fapte și idei și, pe de altă parte, dreptul doamnei R.M. de a-și proteja reputația și demnitatea (a se vedea paragraful 91 de mai sus). Pe baza elementelor pe care le are la dispoziție, Curtea apreciază că motivele reținute de instanțe în vederea condamnării reclamantilor au fost pertinente și suficiente.

110. Având în vedere marja de apreciere de care beneficiază statele părți în astfel de cazuri, Curtea apreciază, în lumina circumstanțelor cauzei, că autoritățile naționale puteau să considere necesar să limiteze exercitarea dreptului la libertatea de exprimare a reclamantilor și că, astfel, condamnarea acestora pentru insultă și calomnie răspundea unei „nevoi sociale imperioase”. Urmează să se analizeze în ce măsura limitarea menționată a fost proporțională scopului legitim urmărit, având în vedere pedepsele aplicate.

(ii) Proporționalitatea pedepsei

111. Natura și gravitatea pedepselor aplicate sunt elemente care trebuie avute în vedere la aprecierea proporționalității unei limitări aduse dreptului la libertatea de exprimare, garantat de art. 10 (Ceylan împotriva Turciei [GC], Cererea nr. 23.556/94, paragraful 37, CEDO 1999-IV; *Tammer împotriva Estoniei*; Cererea nr. 41.205/98, paragraful 69, CEDO 2001-I; *Skalka împotriva Poloniei*, Cererea nr. 43.425/98, paragrafele 41-42, Hotărârea din 27 mai 2003; *Lesnik*, citată mai sus, paragrafele 63-64). Astfel, Curtea trebuie să dea dovadă de atenție maximă atunci când măsurile luate sau pedepsele aplicate de autoritățile naționale sunt de natură să descurajeze participarea presei la dezbaterea unor chestiuni de interes general legitim (*Jersild împotriva Danemarcei*, Hotărârea din 23 septembrie 1994, seria A nr. 298, pag. 25-26, paragraful 35).

112. În cauză, pe lângă obligarea lor la plata de daune-interese pentru prejudiciul moral cauzat doamnei R.M., reclamantilor li s-a aplicat o pedeapsă de 7 luni de închisoare cu executare, însoțită de interzicerea unor drepturi civile și a practicării profesiei de ziarist timp de un an (paragraful 37 de mai sus). Aceste sancțiuni sunt, evident, foarte severe.

113. Chiar dacă statele părți au posibilitatea, adică răspunderea, în conformitate cu obligațiile pozitive care le revin în baza art. 8 din Convenție (paragraful 91 de mai sus, în fine), de a reglementa modul de exercitare a libertății de exprimare, astfel încât să se asigure prin lege o protecție adecvată a reputației persoanelor, acestea trebuie să evite adoptarea unor măsuri de natură să descurajeze presa în realizarea funcției sale de alertare a publicului în cazul unor aparente sau presupuse abuzuri ale autorităților (paragraful 93 de mai sus). Există

riscul ca jurnaliștii de investigație să se abțină de la exprimarea cu privire la chestiuni de interes general - precum presupuse nereguli în alocarea unor contracte publice către societăți comerciale - dacă aceștia sunt supuși riscului de a fi condamnați, atunci când legislația prevede astfel de sancțiuni pentru atacuri nejustificate la adresa reputației altuia, cum ar fi pedeapsa închisorii sau interzicerea exercitării profesiei.

114. Efectul descurajant pe care teama față de asemenea sancțiuni îl are asupra exercitării de către ziariști a libertății de exprimare este evident (*mutatis mutandis*, *Wille împotriva Liechtenstein [GC]*, Cererea nr. 28.396/95, paragraful 50, CEDO 1999-VII; *Nikula împotriva Finlandei*, Cererea nr. 31.611/96, paragraful 54, CEDO 2002-II, *Goodwin*, citată mai sus, pag. 500, paragraful 39; *Elci ș.a. Împotriva Turciei*, Cererea nr. 23.145/93 și 25.091/94, paragraful 714, 13 noiembrie 2003). Fiind nociv pentru societate în ansamblul său, acesta face și el parte din elementele care trebuie luate în considerare în cadrul aprecierii proporționalității - și, prin urmare, al justificării - pedepselor aplicate în cauză reclamanților, care aveau, desigur, după cum Curtea a arătat mai sus, dreptul de a supune atenției publicului problema semnării unui contract de parteneriat între autoritățile locale și societatea privată respectivă (paragrafele 94 și 95 de mai sus).

115. Deși stabilirea pedepselor este în principiu de competența instanțelor naționale, Curtea consideră că aplicarea pedepsei închisorii pentru o infracțiune în domeniul presei nu este compatibilă cu libertatea de exprimare a jurnaliștilor, garantată de art. 10 din Convenție, decât în circumstanțe excepționale, mai ales atunci când au fost grav afectate alte drepturi fundamentale, ca de exemplu în cazul difuzării unui discurs de incitare la ură sau la violență (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Feridun Yazar împotriva Turciei*, Cererea nr. 42.713/98, paragraful 27, 23 septembrie 2004; *Surek și Ozdemir împotriva Turciei [GC]*, Cererea nr. 23.927/94 și 24.277/94, paragraful 63, 8 iulie 1999). În legătură cu acest aspect, Curtea ia notă de inițiativele legislative ale autorităților române care, recent, au condus la dezincriminarea insultei și la eliminarea pedepsei cu închisoarea pentru calomnie (paragraful 57 de mai sus).

116. Nici un element din prezenta cauză, care este o cauză tipică de calomniere a unei persoane în contextul dezbaterii unui subiect de interes public, nu este de natură să justifice aplicarea pedepsei cu închisoarea. Prin însăși natura sa, o astfel de pedeapsă are, fără îndoială, un efect descurajant, iar faptul că reclamanții nu au executat-o nu schimbă în nici un fel această concluzie din moment ce grațierea de care au beneficiat este o măsură aparținând puterii discreționare a președintelui țării; în plus, dacă un asemenea act de clemență urmărește scutirea persoanelor vinovate de executarea pedepsei, aceasta nu înlătură și condamnarea (paragrafele 50 și 60 de mai sus).

117. În plus, pedeapsa închisorii care le-a fost aplicată reclamanților a fost însoțită de interzicerea exercitării tuturor drepturilor civile prevăzute de art. 64 din Codul penal (paragraful 58 de mai sus). Într-adevăr, ca urmare a suspendărilor succesive ale executării, acordate de procurorul general (paragrafele 48 și 49 de mai sus), reclamanții nu au trebuit să suporte efectele pedepsei accesorii, înlăturată ca efect al grațierii, conform legislației interne în materie (paragraful 50 de mai sus în fine). Rezultă că o asemenea interdicție, aplicabilă în dreptul român în mod automat oricărei persoane condamnate la pedeapsa închisorii, indiferent

de infracțiunea pentru care se aplică pedeapsa principală și fără a fi supusă controlului instanțelor în ceea ce privește necesitatea (*mutatis mutandis*, *Sabou și Pircălab împotriva României*, Cererea nr. 46.572/99, paragraful 48, Hotărârea din 28 septembrie 2004), nu este adecvată în cauză și nu se justifică în raport cu natura infracțiunilor pentru care s-a angajat răspunderea penală a reclamanților.

118. În ceea ce privește interzicerea exercitării profesiei de jurnalist timp de un an, aplicată reclamanților, care a fost menținută, Curtea reamintește jurisprudența sa constantă conform căreia măsurile prin care se limitează în prealabil activitatea ziariștilor trebuie examinate în amănunt și nu se justifică decât în circumstanțe excepționale (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Association Ekin*, citată mai sus, paragraful 56 în fine). Curtea consideră că, deși circumstanțele cauzei indică faptul că pedeapsa nu a avut consecințe concrete în privința reclamanților (paragrafele 51 și 52 de mai sus), aceasta a fost de o gravitate deosebită, care nu se poate justifica doar prin riscul recidivei din partea reclamanților.

119. Curtea apreciază că, aplicând activității jurnalistice a reclamanților o astfel de interdicție generală cu caracter preventiv, chiar dacă aceasta este temporară, instanțele interne nu au respectat principiul conform căruia presa trebuie să își poată realiza funcția de „câine de pază” în cadrul unei societăți democratice.

(iii) Concluzie

120. Dacă atingerea adusă de autoritățile interne dreptului la libertatea de exprimare a reclamanților poate fi justificată prin interesul restabilirii echilibrului dintre diversele interese concurente în cauză, pedeapsa aplicată persoanelor interesate și interdicțiile aplicate alături de aceasta de către instanțele naționale au fost evident disproporționate, prin natura și gravitatea lor, în raport cu scopul legitim urmărit prin condamnarea reclamanților pentru insultă și calomnie.

121. Curtea consideră că, în speță, instanțele interne au depășit cadrul unei limitări „necesare” libertății de exprimare a reclamanților.

122. Prin urmare, art. 10 din Convenție a fost încălcat.

III. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

123. Conform art. 41 din Convenție, În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.

A. Prejudiciul

124. Primul reclamant solicită 2.537,65 dolari S.U.A., echivalentul a 2.108 euro, pentru prejudiciul material ca urmare a beneficiului neîncasat prin încetarea contractului său de muncă între 14 aprilie 1997 și 7 februarie 2000, dată la care a fost angajat de o altă societate de presă. Cel de-al doilea reclamant solicită 2.445,10 dolari S.U.A., echivalentul a

2.033 euro, reprezentând echivalentul a 25 milioane lei la plata cărora au fost obligați în solidar ambii reclamânți, dar care, în realitate, au fost achitați doar de către el doamnei R.M.

125. Reclamânții solicită, de asemenea, câte 100.000 dolari S.U.A., echivalentul a 83.151 euro, pentru prejudiciul moral pe care susțin că l-ar fi suferit ca urmare a suferințelor psihice ce le-au fost cauzate prin condamnarea lor la o pedeapsă cu închisoarea de o asemenea gravitate, afectării reputației și carierei lor și a stresului determinat de nesiguranța în care au trăit timp de mai mult de un an după condamnarea lor, avându-se în vedere că pedeapsa privativă de libertate putea fi pusă oricând în executare.

126. Guvernul consideră că daunele-interese care ar putea fi acordate, dacă este cazul, primului reclamant nu ar trebui să acopere decât beneficiul nerealizat pe durata interdicției exercitării profesiei, adică între 22 noiembrie 1996 și 22 noiembrie 1997. Nu formulează obiecții față de cererea de acordare a daunelor materiale formulată de al doilea reclamant.

127. În schimb, Guvernul apreciază că reclamanților nu trebuie să li se acorde despăgubiri pentru prejudiciul moral. Evidențiind că condamnarea celui de-al doilea reclamant nu a avut consecințe asupra reputației și carierei sale, având în vedere alegerea sa ca deputat în Parlamentul României și ca primar al Constanței, Guvernul consideră că hotărârea Curții ar putea reprezenta, în sine, o reparație echitabilă suficientă.

128. În ceea ce privește pretențiile referitoare la pierderea veniturilor salariale ale primului reclamant, Curtea arată că nu există o legătură de cauzalitate directă suficient stabilă între aceasta și încălcarea art. 10 din Convenție constatată de Curte. Concret, concedierea din 14 aprilie 1997 a fost motivată de reducerea personalului unității (paragraful 51 de mai sus), iar reclamantul nu a transmis nici un element din care să rezulte că s-a străduit fără succes să își găsească un nou loc de muncă înainte de încetarea interdicției. Prin urmare, Curtea respinge cererea reclamantului.

129. Având în vedere concluzia sa conform căreia condamnarea reclamanților ar fi putut fi considerată ca o măsură „necesară într-o societate democratică” în vederea restabilirii echilibrului între diversele interese concurente în cauză dacă sancțiunea penală și interdicțiile aplicate nu ar fi fost evident disproporționate (paragrafele 120 și 121 de mai sus), Curtea va respinge și cererea celui de-al doilea reclamant privind restituirea sumei acordate cu titlu de prejudiciu moral pe care a trebuit să o achite părții vătămate în baza hotărârilor interne.

130. Având în vedere circumstanțele cauzei, Curtea apreciază că simpla constatare a încălcării art. 10 din Convenție reprezintă, în sine, o reparație echitabilă suficientă pentru repararea oricărui prejudiciu moral ce ar fi fost suferit de reclamânți.

B. Cheltuieli de judecată

131. Fără a indica valoarea acestora și fără a oferi acte justificative, reclamânții solicită restituirea cheltuielilor de judecată suportate de aceștia în fața instanțelor interne și în fața Curții. Aceștia lasă la aprecierea Curții stabilirea sumei care ar putea fi acordată cu acest titlu.

132. Guvernul nu se opune, în principiu, acestei cereri, sub rezerva transmiterii actelor justificative necesare.

133. Curtea reamintește că, în aplicarea art. 41 din Convenție, aceasta acordă doar cheltuieli de judecată cu privire la care se stabilește că au fost cu adevărat suportate, că acestea au fost necesare și că au o valoare rezonabilă. În plus, art. 60 paragraful 2 din regulament prevede că orice pretenție formulată în baza art. 41 din Convenție trebuie indicată în cifre exacte, detaliată și însoțită de actele justificative necesare, în lipsa cărora Curtea poate respinge o asemenea cerere, în întregime sau în parte (a se vedea, de exemplu, *Vides Aizsardzibas Klubs*, citată mai sus, paragraful 56).

134. În cauză, Curtea constată că reclamantii nu și-au precizat cererea în nici un fel, neindicând cuantumul și nejustificând cheltuielile de judecată pretinse. În consecință, hotărăște să nu acorde nici o sumă cu acest titlu.

PENTRU MOTIVELE DE MAI SUS,
CURTEA:

1. hotărăște, în unanimitate, că art. 10 din Convenție a fost încălcat;
2. hotărăște, cu 6 voturi la 1, că simpla constatare a unei încălcări reprezintă, în sine, o reparație echitabilă suficientă pentru prejudiciul moral care ar fi fost eventual suferit de reclamant;
3. respinge, cu 6 voturi la 1, restul cererii de reparație echitabilă.

Redactată în limbile franceză și engleză și pronunțată în ședința publică în Palatul Drepturilor Omului, la Strasbourg, la 17 decembrie 2004.

Paul Mahoney,

grefier

Luzius Wildhaber,

președinte

La prezenta hotărâre sunt anexate, conform art. 45 paragraful 2 din Convenție și art. 74 paragraful 2 din regulament, opiniile următoare:

– opinia concordantă a domnului Cabral Barreto, la care s-au alăturat domnii Ress și Bîrsan;

– opinia parțial dizidentă a domnului Costa.

OPINIA CONCORDANTĂ

a domnului judecător Cabral Barreto la care se alătură domnii judecători Bîrsan și Ress

Împărtășesc opinia majorității că Marea Cameră este competentă să examineze prezenta cauză în întregul ei în legătură cu ambii reclamânți, dar nu pot fi de acord cu întreaga motivare.

După părerea mea, factorul semnificativ este că domnul Mazăre a susținut și a acceptat cererea de trimitere în fața Marii Camere, făcută în numele său de domnul Cumpănă.

Cu toate acestea, dacă majoritatea sugerează în paragraful 68 din hotărâre că, atunci când există mai mulți reclamânți, trimiterea cauzei la Marea Cameră îi permite acestuia să examineze global aspectele cererii examinate de cameră (a se vedea paragraful 66), nu pot fi de acord.

După părerea mea, trebuie făcută distincția între cauzele în care există un singur reclamant și cele în care sunt mai mulți. În prima situație, trimiterea în fața Marii Camere la cererea părților - statul sau reclamantul - implică examinarea globală a cererii, chiar dacă solicitarea se limitează la anumite aspecte sau capete de cerere (*K. și T. împotriva Finlandei*, citată în hotărâre).

În ipoteza în care există mai mulți reclamânți, iar cererea de trimitere la Marea Cameră provine de la un singur reclamant, părerea mea este că Marea Cameră nu are competența de a examina capetele de cerere ale altui reclamant împotriva voinței acestuia, decât dacă obiectul litigiului este legat indivizibil de toți reclamânții (care să fi fost reuniți în aceeași procedură).

Mi se pare dificil de susținut că totalitatea reclamanților se află într-o astfel de situație de indivizibilitate și că interesele lor nu pot fi analizate separat.

Chiar și într-o situație unică, adică un act izolat al autorităților care a cauzat încălcări ale Convenției pentru mai multe persoane, examinarea diferențiată și autonomă a capetelor de cerere ale reclamanților este posibilă din punct de vedere juridic și chiar dezirabilă. În aceste împrejurări, Curtea a acceptat întotdeauna rezolvarea cauzei cu privire la unul dintre reclamânți; de exemplu, nimic nu împiedică soluționarea amiabilă a cauzei între un reclamant și stat, care să pună capăt cererii sale, procedura continuând cu examinarea capetelor de cerere ale celorlalți reclamânți.

Dacă interpretez corect paragraful 67, majoritatea consideră că, în temeiul art. 37 alin. 1 din Convenție, Marea Cameră poate examina capetele de cerere ale unui reclamant care nu i-a solicitat intervenția.

După părerea mea, o astfel de interpretare merge prea departe. Posibilitatea de a continua examinarea este, în fapt, supusă condiției ca cererea să fi fost radiată de pe rol pentru unul dintre motivele enunțate în alin. 1 din art. 37.

Odată ce camera și-a pronunțat hotărârea, hotărâre acceptată de stat, Marea Cameră trebuie să se limiteze la examinarea cererii reclamantului care solicită trimiterea cauzei. Pentru ceilalți reclamanți, hotărârea Camerei va deveni definitivă în conformitate cu art. 44 alin. 2.

Desigur, este posibil ca între hotărârea Camerei și hotărârea Marii Camere să existe contradicții și, în consecință, să se aplice soluții juridice diferite pentru aceeași situație.

Totuși, aceasta poate interveni și în alte situații, în special în ipoteza în care anumiți reclamanți soluționează cauza pe cale amiabilă, în vreme ce alții obțin în final o hotărâre în care se arată că nu a existat o încălcare.

Soluția pe care o recomand, în ciuda riscului pronunțării unor hotărâri contradictorii de către Cameră și Marea Cameră, este singura care garantează respectarea principiilor care guvernează procedura în fața Curții, cum sunt principiul egalității armelor și principiul contradictorialității.

E dificil de spus cum poate Marea Cameră să soluționeze „cauza” unei persoane care nu se prezintă în fața sa ca parte în procedură fără să aducă atingere principiilor care trebuie respectate în speță.

OPINIA PARȚIAL SEPARATĂ

a domnului judecător Costa

Sunt de acord cu hotărârea Marii Camere, pe care o consider excelentă. Cu excepția unui singur punct: refuzul de a acorda reclamanților orice reparație echitabilă.

Curtea a considerat că nu este cazul să acorde o reparație pentru prejudiciul material, deși cel de-al doilea reclamant a plătit daune-interese doamnei R.M.: or, Curtea ia în considerare sumele plătite de un reclamant părții adverse în temeiul hotărârilor judecătorești și în mod normal condamnă statul pârât să le ramburseze atunci când legătura de cauzalitate este stabilită (a se vedea, de exemplu, *Nikula împotriva Finlandei*, Cererea nr. 31.611/96, paragraful 63, CEDO 2002-II).

Curtea a apreciat, de asemenea, în ceea ce privește daunele morale, că faptul că a constatat o încălcare a Convenției constituie o reparație suficientă. Este adevărat că ea a ajuns frecvent, deși nu întotdeauna, la această concluzie (a se vedea, de exemplu, *Nilsen și Johnsen împotriva Norvegiei* [GC], Cererea nr. 23.118/96, paragraful 56, CEDO 1999-VIII - dar în sens invers Hotărârea *Nikula împotriva Finlandei* citată mai sus, paragraful 65), în vreme ce în cauzele privind durata procedurii ea acordă în mod sistematic reclamanților sume cu titlu de daune morale, datorită „anxietății” sau „angoasei” cauzate de o durată nerezonabilă a procedurii. Se ridică semne de întrebare cu privire la această severitate în cazul încălcării unui drept material și cu privire la această generozitate în caz de încălcare procedurală (a se vedea în acest sens, de exemplu, opiniile separate în cauza *Di Mauro împotriva Italiei* [GC], Cererea nr. 34.256/96, CEDO 1999-V). Se poate observa, de asemenea, că, în prezenta cauză, reclamanții, condamnați la pedeapsa închisorii, au încercat cu certitudine sentimente de

anxietate sau chiar angoasă, cel puțin până la grațiere, care, în plus, nu a înlăturat pedepsele accesorii.

În sfârșit, Curtea a decis să nu acorde nimic domnilor Cumpănă și Mazăre pentru cheltuieli de judecată, deși au fost reprezentați în fața instanțelor interne și în fața Marii Camere a Curții. Este drept că au lăsat la aprecierea acesteia stabilirea cuantumului ce le va fi acordat cu acest titlu (paragraful 131 din hotărâre). Curtea s-a limitat să constate că nu au justificat cheltuielile. Or, statuând în echitate, ar fi putut tot atât de bine să considere că unele cheltuieli au fost făcute în orice caz și să admită cererea acordând o sumă forfetară, ceea ce se întâmplă frecvent.

Pe scurt, reclamanții n-au obținut decât o satisfacție platonicească sau o victorie α la Pyrrhus (după cum preferăm o imagine desprinsă din filosofia ateniană sau din regatul lui Epir). Aceasta mi se pare, indiferent de comportamentul lor, oarecum excesiv: încă o dată, un reclamant care pierde toate procesele în fața instanțelor interne obține, practic în toate cazurile, sume deloc neglijabile în temeiul art. 41, chiar dacă a avut o atitudine dilatorie sau a acționat cu rea-credință. Consider că aceasta reprezintă, în sine, o justificare (chiar dacă izolată!) a dezacordului cu pct. 2 și 3 din dispozitiv.